

Justis- og beredskapsdepartementet

Deres ref.: 18/5852 EP IMHV/b
Oslo, den 11. februar 2019

Redd Barnas høringsvar – endringer i vergemålsloven mv. (personer uten samtykkekompetanse, særskilt forvaltning av midler, klage- og begjæringsrett i saker om vergen mv.)

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev om endringer i vergemålsloven. Redd Barna ønsker å kommentere forslagene i den utstrekning de berører barns rettsstilling.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for økt kunnskap om barns rettigheter, og bedre samfunnsstrukturer for barn. Redd Barnas Norgesprogram arbeider for styrking av rettighetene til barn i Norge i henhold til FNs barnekonvensjon. Vi har et særlig fokus på barn i sårbare livssituasjoner. Når det gjelder spørsmålene denne høringen reiser, så ser vi at barn kan være særlig utsatte i enkelte sammenhenger. Vi ønsker derfor å kommentere på de forslagene som berører barn.

Barneperspektivet i høringsnotatet

Redd Barna savner barns egen oppfatning av forslagene. Vi viser til barnekonvensjonen artikkel 12 om barns rett til medvirkning. Barn har rett til å uttale seg i alle saker som berører dem, og flere av forslagene har helt åpenbare konsekvenser for barn. Innhenting av barns mening burde derfor være en naturlig del av alt utredningsarbeid i forbindelse med forslag til lovendringer som berører barns rettsstilling. Vi viser dessuten til at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn, jf. FNs barnekonvensjon art. 3 nr. 1. En barnets beste-vurdering knyttet til de foreslåtte endringene er nødvendig. Vi ser at barnets rett til å bli hørt blir trukket frem i høringsnotatets punkt 10, men minner om at denne retten ikke begrenser seg til å få betydning for utformingen av de enkelte lovbestemmelsene, men også må få betydning direkte i forarbeidene. Vi håper derfor at det blir spesielt lagt til rette for at barne- og ungdomsorganisasjoner deltar i høringsrunden.

Om endringer i vergemålsloven § 17 fjerde ledd

Redd Barna ønsker primært at lovbestemmelser om høring av barn ikke inneholder «aldersgrenser». Vi viser til Generell kommentar fra FNs barnekomité¹. Under punkt 12 understreker komiteen at:

¹ General comment no. 12 (2009) <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf>

Besøksadresse:
Redd Barna
Storgata 38
0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
Postboks 6902, St. Olavs
plass
0130 Oslo

Telefon: 22 99 09 00
post@reddbarna.no
www.reddbarna.no

Org.nr.: 941 296 459
Redd Barna er
medlem av
internasjonale Redd
Barna
(Save the Children)

By requiring that due weight be given in accordance with age and maturity, article 12 makes it clear that age alone cannot determine the significance of a child's views. Children's levels of understanding are not uniformly linked to their biological age. Research has shown that information, experience, environment, social and cultural expectations, and levels of support all contribute to the development of a child's capacities to form a view. For this reason, the views of the child have to be assessed on a case-by-case examination.

Selv om man legger til en presisering om at det skal foretas en skjønnsmessig vurdering også av yngre barn, mener Redd Barna at det er en fare for at det dannes en presumsjon om at barn under den oppgitte alderen bare unntaksvis vil være i stand til å danne seg en mening.

Subsidært støtter Redd Barna at «aldersgrensen», heretter kalt aldersangivelsen, settes ned fra 12 til syv år. Vi presiserer at dette er en aldersangivelse i den forstand at det kun bør tolkes som når barnets absolutte rett til å bli hørt inntreffer, men at det ikke skal forstås som en nedre aldersgrense. Vi støtter derfor at bestemmelsen skal suppleres med en skjønnsmessig regel om at også yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal høres. Vi er enige med departementet om at det vil være en fordel at dette kommer eksplisitt til uttrykk i lovteksten, selv om det ikke skal innebære en endring i praksis. I tillegg til at den skjønnsmessige regelen peker på barnets mulighet eller evne til å danne seg egne synspunkter, så vil også den aktuelle sakens natur være av betydning. Et barn som er yngre enn syv år vil kunne ha «evne» til å danne seg fornuftige synspunkter i visse saker, mens andre er av en karakter som gjør det vanskeligere for barnet å få full oversikt over konsekvensene. Når det gjelder økonomiske disposisjoner av begrenset størrelse, vil ofte yngre barn kunne ha en fornuftig mening. For eksempel i et valg mellom to goder som barnet ønsker seg. Her vil sakens natur være av stor betydning. Dette vil kunne ha en positiv innvirkning på yngre barns evner til å gjøre økonomiske prioriteringer.

Et annet viktig poeng for Redd Barna er at vurderingen av om barnet er «i stand til» å danne seg et synspunkt må praktiseres uten noen form for diskriminering. Noen barn vil på bakgrunn av nedsatt funksjonsevne eller utviklingshemning ha behov for større tilrettelegging enn andre barn for å kunne fremme sin mening. Dette er i tråd med ikke-diskrimineringsprinsippet i Barnekonvensjonens art. 2 nr. 1.

Spesielt om klagemuligheter

Etter vergemålsloven § 17 femte ledd kan en mindreårig som er uenig med vergens avgjørelse bringe saken inn for Fylkesmannen. Redd Barna merker seg at det ikke er noen aldersgrense for å klage til Fylkesmannen, men vi stiller likevel spørsmål ved om denne ordningen kan sies å være barnevennlig. I sine avsluttende merknader til Norge anbefaler FNs barnekomité at Norge gir enten Barneombudet eller Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM) mandat til å behandle klager fra barn i alle

Besøksadresse:
Redd Barna
Storgata 38
0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
Postboks 6902, St. Olavs
plass
0130 Oslo

Telefon: 22 99 09 00
post@reddbarna.no
www.reddbarna.no

Org.nr.: 941 296 459
Redd Barna er
medlem av
internasjonale Redd
Barna
(Save the Children)

saker som berører barn, på en barnevennlig/ barnesensitiv måte.² For Redd Barna er det viktigste at barn har en rett til å klage, at denne retten blir tydelig kommunisert, og dessuten at det skal være lett for barn å inngi en eventuell klage. Vi er derfor usikre på om klageadgangen til Fylkesmannen etter vergemålsloven § 17 femte ledd er i tråd med Barnekomiteens anbefalinger.

Om endringer i vergemålsloven § 19 første ledd tredje punktum

Når det gjelder forslaget til ny § 19, så støtter Redd Barna den foreslåtte ordlyden. Vi begrunner imidlertid støtten med motsatt begrunnelse av hva departementet gjør. Vi støtter at det skal foretas skjønnsmessige vurderinger, konkret i hvert enkelt tilfelle. Her står sakens natur og det enkelte barn i sentrum, ikke den biologiske alder. Dette er vesentlig, fordi man er nødt til å *snakke med* det enkelte barn for å foreta en god vurdering av modenhet. Vi frykter at det blir flere unnlatelser av å snakke med barn, dersom man kan vise til at barnet er under en bestemt alder. Åpne, skjønnsmessige og konkrete vurderinger samsvarer bedre med innholdet i Barnekonvensjonen. Det er dessuten ulike saker som kan begrunne fratakelse av vergeansvaret, og dette taler også med styrke for en ren skjønnsmessig bestemmelse.

Vi registrerer at departementet begrunner en manglende angivelse av når barn har en absolutt rett til å bli hørt med at dette er tale om en saksbehandlingsregel for retten. Videre at det av hensyn til barnet ikke vil være en god regel dersom retten skal ha en plikt til å høre barnet i et rettsmøte om fratakelse av vergeansvar. Vi minner om at høring av barn er en plikt for myndighetene i alle saker som berører barn, men det er aldri en plikt for barnet. I nevnte generelle kommentar punkt 16, understreker FNs barnekomité nettopp dette:

The child, however, has the right not to exercise this right. Expressing views is a choice for the child, not an obligation. States parties have to ensure that the child receives all necessary information and advice to make a decision in favour of her or his best interests.

Dersom det ikke er i barnets interesse å bli hørt direkte for retten, så er det myndighetenes ansvar å legge til rette for at barnet kan høres på en mer barnesensitiv måte. Vi minner dessuten om at barn har rett til å bli hørt, og for øvrig *blir hørt*, i saker av en langt mer alvorlig karakter enn fratakelse av vergeansvaret. For eksempel saker etter barneloven, barnevernloven og straffeloven. Her har man imidlertid funnet løsninger som gjør at barn kan høres på andre måter enn voksne, og Redd Barna kan ikke se at slike løsninger ikke skulle være gjennomførbare også her.

Redd Barna støtter den foreslåtte ordlyden i ny § 19 tredje ledd første punktum. Som nevnt over mener vi at også § 17 fjerde ledd bør formuleres på denne måten. Både Norges internasjonale forpliktelser etter FNs barnekonvensjon, samt pedagogiske formål taler for at de to formuleres likt.

² Concluding observations, 2018. Nr 8.

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/NOR/CO/5-6&Lang=En

Besøksadresse:
Redd Barna
Storgata 38
0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
Postboks 6902, St. Olavs
plass
0130 Oslo

Telefon: 22 99 09 00
post@reddbarna.no
www.reddbarna.no

Org.nr.: 941 296 459
Redd Barna er
medlem av
internasjonale Redd
Barna
(Save the Children)

Avsluttende merknader

Vi etterlyser som nevnt innledningsvis at departementet snakker med barn som ledd i lovforarbeider. Redd Barna mener dette er nødvendig i alle lovforarbeid som får virkning for barn, og at dette er en forutsetning etter FNs barnekonvensjon art. 12. Siden de nevnte lovendringene handler om nettopp barns rett til å bli hørt, så blir mangelen på barns perspektiv spesielt påfallende.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Thale Skybak
Seksjonsleder Norgesprogrammet

Sara Eline Grønvold
Spesialrådgiver barns rettigheter

Brevet er elektronisk godkjent, og har derfor ingen signatur

Besøksadresse:
Redd Barna
Storgata 38
0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
Postboks 6902, St. Olavs
plass
0130 Oslo

Telefon: 22 99 09 00
post@reddbarna.no
www.reddbarna.no

Org.nr.: 941 296 459
Redd Barna er
medlem av
internasjonale Redd
Barna
(Save the Children)